

Мадактама ГРАМОТА

*Замануи білім беру жүйесінің бағдарламасын
жетілдіруге, сапалы білім мен сапалы тәрбие беруге,
өзық тәжірибелер мен ғылыми шығармашылық
жұмысын дамытуға және насихаттауға
қосқан үлесі үшін*

Арипова Фарида Майровна

марапатталады

«Педагогикалық шеберлік»
журналының бас редакторы

Н.Кузьменко

Міркеу №031 (04)/2021

2. **Топтардағы өзара бағалау.** Оқушылар топтарға бөлінген кезде олардың достық қарым-қатынаста болмағаны жақсы. Топтыжұмыс кезінде олар талқылайды және төмендегіге қатысты келісімге келуге тырысады: Қандай әдіс, жұмыс стилі, негіздеме және жауап және т.с.с. жақсы және нәліктен?

3. **Оқушылардың арнайы қателерді бағалауы.** Бұл жоғарыда сипатталған үлгілерді оқушылардың түсіндіру нұсқаларының бірі болып табылады және көп жағдайда олардан кейін бірден орындалады. Құзырлы оқытудың маңызды факторы мұғалім оқушының тақырыптың мәнін өз бетімен меңгеруін түсінуі мен бағалай алуы болып табылады. Мұндай тәсіл бұл үдеріске оқушының өзінің де қатысуын талап етеді. Осылайша, оқушы да өзінің оқуы үшін жауапты болады. Оқушы мұндай жауапкершілікті көбіне сабақ беру барысында мұғалім қалыптастыратын ортада сезініп, қабылдайды. Сондықтан мұғалімде Шульман «мұғалімнің үш көмекшісі» (Шульман, 2007) деп атаған қасиеттер болған жағдайда ғана оқыту жақсы болып саналады.

Бағалау сенімділігі ең басында сынып немесе мектеп ішінде пайдалануға арналған жағдайда түбегейлі болып есептелмейді. Сондай-ақ, негізгі мақсаты оқыту негіздерін қалыптастыру болса, күн сайынғы жиынтық бағалауды реттеу қажеттілігі жоқ. Ақпараттың сенімділігі мен дұрыстығы бағалау нәтижелері сырттай пайдалануға арналған жағдайда ғана қажет.

Қорытынды бағалауды сапалы жасау мұғалімдердің жоғары шеберлігін талап етеді. Сондай-ақ мұғалімге деген өкпе-реніш болмайды, себебі өз білімінің әділ бағаланатынына сенімді болады деп ойлаймын. Бағдарламадағы жеті модульге сүйене отырып өткізген сабақтарым өз жемісін беріп, мені ғана қуантып қойған жоқ, сонымен қатар көңілдері қуанышқа толған, ынтымақ пен сыйластық қалыптасқан ортада оқушылар бір-бірінен қалай оқу керектігін де үйренді. Өзін-өзі реттеуге дағдыланып, Бағдарламада көрсетілгендей оқушылар метатану үдерісі арқылы түсіну, бақылау және оқу тәжірибесіне қадағалау жүргізу қабілеттерін дамытты. Өз тәжірибемнен түйгенім – балалардың кешегі жағдайына қарап, бағалауға болмайды. Әр оқушы мінсіз оқушы болуға талпынады. Мұғалімнің міндеті - сабақты жан –жақты ойластырып, оқушыға білімді меңгеруіне жағдай жасай білуіміз керек. Әлі де болса бағалаудың басқа да, оқушыларды қызықтыра түсетін түрлерін сабақтарымда қолдануды жалғастырамын деп ойлаймын. Белгілі бір нәтижеге жету үшін біраз уақыт керек сияқты. Оқыту үшін бағалау мен оқу үшін бағалауды сабақтарымда қолданғанымда мынандай қортындыға келдім: оқушылар ынтымақтастықта бірлесе жұмыс жасап, білімді бірге меңгерді, сыни тұрғыдан ойлауға, еркін сөйлеуге, ой бөлісуге, өзін және сыныптасын шынайы бағалауды үйренді. Бұл жетістік бағдарламаның нәтижесі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. ҚР жалпы білім беретін мектептер мұғалімдерінің біліктіліктерін арттыру курстарының бағдарламасы. Астана, 2012 ж.
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық 3 (негізгі деңгей) 3-басылым Назарбаев зияткерлік мектебі ДББҰ 2012.

Арипова Фаридат Тайрловна

*№3 «Көркем» бөбекжай-балабақшасының тәрбиешісі
Түркістан облысы, Келес ауданы*

ӨНЕРТАПҚЫШТЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ШЕШУ ТЕОРИЯСЫ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауында: «Біздің жұмыстарымыздың білім беру саласындағы басымдықтарында бүкіл әлемдегі сияқты Қазақстан мектепке дейінгі білім берудің жаңа әдістеріне көшу керек», - деген болатын. Қазіргі кезеңде Республиканың білім беру жүйесінің ең басты міндеті қазақ мектебі түлегінің білім сапасының деңгейін халықаралық дәрежеге жақындату. Сондықтан қазіргі кезде жас маған иелеріне ұсынатын инновациялық технологияларымен жұмыс жасау, мектепке дейінгі ұйымдарда педагогтардың негізгі міндеті: әдіс-тәсілдерді дұрыс тандау, жаңаша педагогикалық технологияларды дұрыс қолдана білу, жеке тұлғаның дамып, қалыптасуы үшін ыңғайлы жағдай жасау. Бұл ең жас, әрі кең таныс педагогикалық инновациялық жүйе. Бала - болашағымыз десек, сол балаға жүйелі білім беріп, ынта-ықыласын дұрыс бағыттауды, қабілет – қасиеттерін дамытуды балабақшадан бастауымыз керек. Шығармашылық тапсырмаларды орындау теориясы адамның шығармашылық мүмкіндіктерін дамытудың жаңа әдістемесі үшін негіз болып табылады. Бала тәрбиесі отбасынан бастау алады, кезекте ғылымға негізделген әдіс-тәсілмен берілетін тәлім тәрбиесі көбінесе балабақшадан басталып жан-жақты педагогикалық өрісін табады.

ТРИЗ – бұл кең тарған әрі тиімді педагогикалық инновациялық жүйе.

Қазіргі өмірде өзіндік туындап отырған талаптарды орындау, жаңашылдыққа жаршы болу, үзіліссіз тәрбие негізінің бастауы мектепке дейінгі ұйымдардан басталғаны орынды. Ол-тапқырлық тапсырмаларды шешу теориясына және шығармашылық тұлға дамыту теориясына негізделген. Оны Ресейлік ғалым және жазушы Генрих Альтшуллер жасаған.

ТРИЗ педагогикасы бағытындағы бағдарламада балалардың жас күнінен дүниеге ғылыми көзқарастарын қалыптастыру, ақыл-ой күші мен интеллектуалдық қажетсінулерін дамыту бағытында құрылған. Сабақта жаңа технологияларды тиімді пайдалану балалардың пәнге деген қызығушылығын арттырады, шығармашылық қабілетін дамытады, қоршаған ортаны танымдық зерттеу барысында дидактикалық мақсаттар іс жүзінде асырылады.

Қазіргі заманда алға қойылып отырған маңызды мәселердің бірі - жан - жақты дамыған өнегелі, рухани ізденісі мол жас ұрпақ тәрбиелеу. Ол үшін біз не істеуіміз қажет? Бізден берілетін тәрбиенің нәтижесі отбасымен балабақша тығыз байланыста болса ғана, мағыналы болып жан-жақты дамыған ұрпақ тәрбиелей аламыз. Осының негізінде біз тек баланы ғана емес, ата-ананы да жұмыстандырып, бірге бағыттауымыз қажет. Біздің алдымызға жаңа міндеттер жүктеп отыр. Білім жүйесін дамыту стратегиясының басты мақсаты-ұлттық білім моделін жасау. Ұлттық білім үлгісінің негізгі бағыты-адамды қоғамның ең негізгі құндылығы ретінде тану, оның қоғамдағы орны мен рөліне, әлеуметтік жағдайына, психикалық даму ерекшелігіне мән беру, сол арқылы оның рухани жан-дүниесінің баюына, саяси көзқарасының, шығармашылық еркіндігі мен белсенділігінің, кәсіби іскерлігінің қалыптасуына жағдай жасау, мүмкіндік беру. Тәуелсіз еліміздің келешек ұрпақты тәрбиелеу мәселесі – бүгінгі күннің өзекті тақырыбы. Бұл мәселенің шешімін табуға үздіксіз білім беру жүйесі айтарлықтай дәрежеде қайта қаралып, оны жетілдіру жолдары іздестірілуде. Мектепке дейінгі білім беру жүйесін жаңғыртудың басым бағыттарының бірі-оқытудың жаңа педагогикалық, ақпараттық және осы орайда бейнелеу өнері сабақтарында

ӨТШТ (Өнертапқыштық тапсырмаларды шешу теориясы) адамның шығармашылық мүмкіндіктерін дамытудың жаңа әдістемесі үшін негіз болып табылады. Қазіргі таңда біздің №3 «Көркем» бөбекжай- балабақшасында заманауи технологиялармен жұмыс жасау басты назарда. Сол себепті мектепке дейінгі ұйымдарда педагогтардың негізгі міндеті: әдіс-тәсілдерді дұрыс таңдау, жаңаша педагогикалық технологияларды тиімді қолдана білу, жеке тұлғаның дамуы үшін жағдай жасау. ӨТШТ бағдарламасы тәрбиешілер мен балаларға адам өзінің жасына тәуелсіз меңгеретін шығармашылықтың әдістері мен құралдарын береді. Осы бірыңғай құралдарды қолдана отырып, балалар мен ересектер бір-бірімен тіл табысуы, түсінісуі жеңіл болады. ӨТШТ бір рет құрылып, өзгермейтін шығармашық жұмыстар жүйесі емес, бұл үнемі дамитын технология. ӨТШТ-ақылдылардың, құрастырушылардың, ізденушілердің символы, яғни балалардың қаншалықты абстрактылы ойлауын, қиялдауы мен бақылағыштығын, зейіндерін ертерек дамытудың жолы. Өнертапқыштық тапсырмаларды шешу теориясы арқылы мектепке дейінгі балалардың тілдік құзыреттіліктерін дамыту, арттыру жолын қарастыру. ӨТШТ элементтерін қолдана отырып, жас ерекшеліктеріне сай құзыретті, танымдық белсенді, шығармашыл, бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеуге түрткі болады. ӨТШТ технологиясы бұл қызықты әдіс-тәсілдер жүйесі, балалардың қиялдық ойлау жүйесі дамып, ой - өрістерінің толығуына көп пайдасы бар. «ӨТШТ» технологиясын балабақшада қолдану жаңадан шыққан әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы балалардың жаттауға, есте сақтауға деген ынталарын дамуына, тілдерін машықтандырғанына көз жеткізеді. Бұл әдіс бұрын балабақшада қолданылмаған ең жаңа оқу формасы болып есептеледі. Қазіргі кезде білім берудегі негізгі мақсат-жан-жақты білімді, өмір сүруге бейім, іскер, өзіндік ой талғамы бар, адамгершілігі жоғары, қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру. Балалардың білім сапасын көтеру мақсатында әрбір оқу үдерісінде қолданатын оқытудың жаңа формалары мен техникалары балалардың пәнге деген қызығушылығы ізденімпаздығын байқау қабілеттерін жетілдіруге, мүмкіндік береді. Педагогтың міндеті оқу үдерісінің ғылыми сипатын арттырып, білім беруде тек мәлімет жиынтығын меңгертумен шектелмей, терең білімді ізденімпаз барлық іс-әрекеттерде, шығармашылық бағыт ұстанатын, сол тұрғыдан болмысын таныта алатын жеке тұлға тәрбиелеу. Негізгі міндет – бала дамуын тежемей оқыту, сол арқылы баланың қабілетін мүмкіндігінше ең жоғарғы деңгейге жеткізу.

Бала тұлғасын бағдарлау барлық балалардың қажеттілігін есепке алуды талап етеді. Балаларға ойлауға, елестете алуға, есте сақтауға, мотивациясын жетілдіруге, белсенді болуға көп деңгейлі тапсырмалар жүйесін орындай отырып, сол бала деңгейінің көтерілуіне көп көмегін тигізетіні сөзсіз.

Балалардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, «Денсаулық», «Коммуникация», «Таным», «Шығармашылық», «Әлеумет» білім беру салаларын кіріктіру арқылы сабақтарда дәстүрден тыс ӨТШТ технологиясын қолдану, өз бетінше әрекетте ӨТШТ ойындары режимдік сәттерде, тәрбиешінің ата-аналармен жұмыс істеуде білім беру үдерісінің негізгі бағыттары бойынша түрлері мен әдістері іске асырылады. ӨТШТ ойындарын қолдану мақсатында өзге тілдерге бейім балалардың

тілдік грамматикалық құрылымы, байланыстырып сөйлеу қабілеті, сөздік қорын байытуға көп септігін тигізеді. Өзінің қайталанбас дербестігін ашу балаға өзін оқуда, шығармашылықта, достарымен қарым-қатынаста бағалай білуге көмектеседі.

Осы орайда бейнелеу өнері сабақтарын дәстүрден тыс көркемдік техникалармен жетілдірудің маңызы зор. Дәстүрден тыс техникалар ӨТШТ технологиясы арқылы көрініс табады. Білім беру іс-әрекеті алуан түрлі әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып, түрлі іс-әрекеттерді ұйымдастыру арқылы білім беру салаларын кіріктіру жолымен іске асады және баланың эмоциялық дамуына, оқуға деген ынтасын арттыруға, танымдық қызығушылығын, әлемнің толық сипатын қалыптастыруға және ой өрісін кеңейтуге мүмкіндік береді. Бала тілін дамытуда ӨТШТ технологиясын қолдану аса маңызды, жүйелі пайдалана білген әрбір тәрбиеші баланың санасын арттыра отыра, түсінігін кеңейтіп, сөздік қорын молайтып, ұғымын байытады, сонымен қатар баланың ойлау белсенділігі артады, тілдері ширап, өз бетімен жұмыс түрі дамиды, сөз таптарын меңгереді, өз ойын еркін жеткізеді. ӨТШТ технологиясында балаға қоршаған ортамен қарым қатынаста болатын жеке-дара субъекті ретіндегі рөл беріледі. Бұл қарым қатынасқа әрекет етудің барлық кезеңдері енеді: мақсат қою, жоспарлау және ұйымдастыру, мақсаттарды іске асыру, әрекет нәтижелерін анализдеу.

ӨТШТ элементтерін қолдану көптеген оқу үдерісінде теория мен практиканың байланысын жүзеге асырады, серуен кезінде жылдың төрт мезгілін салыстырмалы түрде ерекшеліктерін атай отырып, халық ауыз әдебиетінен көркем сөздерді пайдалану нәтижесінде мектеп жасына дейінгі балаларды тіл мәдениетіне тәрбиелеу, еңбекке баулуға, достық, бір-біріне деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу. Балаларды жаңа әдіспен ойын арқылы

ӨТШТ технологиясын қолдану барысында біз кері жол жүреміз, таппак, жаңылпаштарды біз суретке айналдыру арқылы жаттаймыз. Бұл әдісті бес сала бойынша қамтуға болады: шығарманы мәнерлеп оқу, автормен таныстыру, әр сөзге, сөйлемге тенеп сурет ойлап табу, қиын сөздерге тоқталу, қайталау. Күнделікті жаңа оқу тәрбие үдерісінде тәрбиелеу мен оқыту ісінің бір ерекшелігі көрнекіліксіз іске аспайды. Ребустар шешуде, әр таппак пен жаңылтпаштарға сызба-сурет салып көрнекілік ретінде пайдалану өте тиімді. Ойын түрінде өткен бұл әдіс бала тілінің дамуына ықпал етіп, таным, қатынас, шығармашылық, әлеумет, денсаулық салаларындағы белсенділіктерінің дамуына, қолдануына жол ашады. Ойын баланың ойлау, есте сақтау, салыстыру, қиялдау, еркін сөйлеуге, жеке тұлға болып қалыптасуына көмектеседі. Технологияның мақсаты – баланың бойындағы әлеуетті көркемдік – шығармашылық қабілеттерін ашу және дамыту.

ӨТШТ технологиясының міндеттері:

- Балалардың танымдық қабілеттерін арттыру;
- Шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасау;
- Балаларды шығармашылық әдеттен тыс ойлауға дамыту;
- Үнемі ізденіске қарай итермелеу.

Дәстүрден тыс жаңа технологияларды пайдаланған сабақтар балаларға түрлі материалдардың сапасы мен мүмкіндіктері туралы терең білім береді, эстетикалық, эмоциялық сезімдерін дамытады, еңбекке деген талпынысын және шеберлік ерекшеліктерін меңгеруін ынталандырады. Халықтық – әсемдік өнерге араластыра отырып, келешектегі мектеп оқуына дайындайды.

Балалар көркем шығармашылығы баланың жан-жақты дамуының маңызды элементі болып табылады. Дәстүрден тыс сурет салу техникалары балаға қоршаған ортадан алған әсерін жеткізе білуге мүмкіндік ашады. Бейнелеу өнерін ұйымдастырғанда дәстүрден тыс ықпал жасау балаларды таң қалдырады, осындай қызықты іс-әрекетпен айналысуға ынталандырады.

Нұсқа суреттер баланың креативті мүмкіндігін ашады, түстерді, олардың сипатын және көңіл-күйді сезінуге мүмкіндік береді. Инновациялық технологияларды қолдану балалардың шығармашылық қабілетін дамытуды көздейді. Балалардың елестетуін және қиялын дамытады. Ұжымдық жұмыс машықтарын тәрбиелейді. Қазіргі кезде педагог тәрбиешінің алдындағы басты міндет–жаңа ғасыр білім ғасырының есігін еркін ашып кіретін, дүниежүзілік мәдениетті танып, ұлттық бай, ой-өрісін жоғарылату, тілдік, шығармашылық, әлеуметтік, таным және денсаулық құзіреттіліктерін арттыру, рухани байлығын, тапқырлық тапсырмаларды шешу теориясының негізгі түсініктерімен таныстыру, проблемалық жағдайдан шығу жолын іздеуде алған білімдерін қолдануға үйрету, әрбір тәрбиешінің міндеті. ӨТШТ балалар мен педагогты ойлануға, шығармашылықты көрсетуге ынталандырады. ӨТШТ педагогикалық қарым- қатынасы негізінде жасалып, бала мен педагогтың ынтымақтастығын жолға қояды. Балалардың жетістікке жетуіне жағдай туғызады. Өздерінің күштері мен мүмкіндіктерін пайдаланып, олардың қоршаған ортаға деген қызығушылығын қолдайды. Балада танымдық қызығушылықтың болуы-олардың оқу іс-әрекеттерге белсенді, білімінің сапалы болуына, басқа да іс-әрекеттерге жағымды әсерін қалыптастыруға мүмкіндік беретіндігі байқалып өз нәтижесін көрсетіп келеді.